www.vbplatforma.org

POLITIKOS FORMAVIMAS IR VYSTOMASIS BENDRADARBIAVIMAS: REKOMENDACIJOS VYSTOMOJO BENDRADARBIAVIMO SRITYJE DIRBANČIOMS NEVYRIAUSYBINĖMS ORGANIZACIJOMIS

2020 m. kovas
Vilnius, Lietuva

APIE TYRIMĄ

Tyrimą atliko: Dominyka Nachajūtė, Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto studentė

Rekomendacijas parengė: Justina Kaluinaitė, Dominyka Nachajūtė

Nacionalinė Nevyriausybinių Vystomojo Bendradarbiavimo Organizacijų Platforma

EUROPOS SOCIALINIO FONDO AGENTŪRA

Kuriame Lietuvos ateitį

2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programa

Rekomendacijos paremtos akademinio tyrimo **„Kaip Vystomojo bendradarbiavimo platforma gali atkreipti didesnį politinį dėmesį į vystomąjį bendradarbiavimą?“** duomenimis.

Tyrimo tikslas: Padėti padidinti Vystomojo bendradarbiavimo platformos (arba bet kurios kitos su vystomuoju bendradarbiavimu dirbančios nevyriausybinės organizacijos) galimybes atkreipti didesnį politinį dėmesį į vystomąjį bendradarbiavimą.

Tyrimo metodologija

Kokybinis tyrimas, atliktas vykdant pusiau struktūruotus interviu.

Tikslinė tyrimo grupė: Politikos formuotojai iš skirtingų politinių institucijų: Seimo nariai, Užsienio reikalų ministerijos Vystomojo bendradarbiavimo departamentas ir kt.

Tyrimo laikotarpis: 2019.11 - 2020.01

Tyrimo vieta: Vilnius, Lietuva

Tyrimą atliko: Nachajūtė, D., Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto studentė

Rekomendacijos skirtos: vystomojo bendradarbiavimo srityje veikiančioms nevyriausybinėms organizacijoms, siekiančioms efektyviau planuoti ir vykdyti politikos formavimo, advokacijos ir atstovavimo veiklas.

ĮVADAS

Santrumpos

OPV - oficiali parama vystymuisi

ES - Europos Sąjunga

BNP - bendrosios nacionalinės pajamos

NVO - nevyriausybinė(s) organizacija(-os)

Vystomasis bendradarbiavimas – tai valstybės užsienio politikos kryptis, kurią įprastai per oficialiai skiriamą paramą vystymuisi (OPV) ar kitus bendradarbiavimo būdus vykdo valstybės valdžios institucijos. Tačiau vystomojo bendradarbiavimo srityje vis reikšmingesnės tampa nevyriausybinės organizacijos – nors iš apklaustųjų politikų su tuo sutinka ne visi, dauguma tokį teiginį palaiko.

Nevyriausybinės organizacijos gali ne tik pačios vykdyti įvairias vystomojo bendradarbiavimo veiklas per socialinius, kultūrinius ir kitus kanalus, bet ir advokatauti už didesnį būtent valstybinių institucijų dėmesį vystomajam bendradarbiavimui.

Nevyriausybinėms organizacijoms šiuo klausimu svarbu ne tik pasiekti politines institucijas bei politikus tiesiogiai, bet ir šviesti visuomenę, atkreipti jos dėmesį – taip formuojant jos politines vertybes ir kartu visos valstybės politiką.

Tyrimo metu iš politikų, diplomatijos atstovų ir politikos formuotojų buvo paimti 8 pusiau struktūruoti interviu. Interviu klausimyno temos: nevyriausybinių organizacijų veikla ir reikšmė vystomajame bendradarbiavime, NVO ir politinių institucijų santykis ir bendradarbiavimo formos, būtini NVO strateginiai žingsniai, norint į vystomąjį bendradarbiavimą atkreipti didesnį politinį dėmesį.

TYRIMO AKTUALUMAS

Lietuva, 2004 m. tapusi ES nare, įsipareigojo teikti OPV. 2005 m. gegužės 24 d. Europos Vadovų Tarybos išvadose buvo numatyta, kad 2004 m. ir po 2004 m. ES narėmis tapusios šalys iki 2015 m. OPV skirs ne mažiau kaip 0,33 proc. BNP, o šalys, kurios ES narėmis tapo iki 2004 m. – 0,7 proc. Šie įsipareigojimai pakartoti 2015 m. gegužės 26 d. Tarybos išvadose, nukeliant įgyvendinimo terminą iki 2030 m. OPV įsipareigojimai akcentuojami ir 2015 m. rugsėjo 25 d. valstybių vadovų patvirtintoje Jungtinių Tautų Darnaus vystymosi darbotvarkėje iki 2030 metų.

Kasmet augant Lietuvos BVP, įtvirtinta biudžeto dalis, skirta oficialiai paramai vystymuisi, kasmet vis mažėja. Šių metų Lietuvos skiriama OPV tesiekia 0.11 proc. nacionalinio biudžeto, nors iki 2030 m. esame įsipareigoję pasiekti 0.33 proc. – tokiam tikslui pasiekti jau dabar reikia didesnių biudžeto asignavimų ir konkrečių strateginių žingsnių ateinančiam dešimtmečiui.

Dvišalė Lietuvos parama išlieka maža, o bendradarbiavimas dar vis iš esmės apsiriboja tik su Rytų partnerystės šalimis: Ukraina, Sakartvelu, Moldova, Baltarusija, Azerbaidžanu. Taip pat Lietuvos nacionaliniame biudžete nėra numatyti aiškūs asignavimai vystomojo bendradarbiavimo veikloms, o valstybės strategijoje nėra aiškių šios srities tikslų ir strateginių žingsnių. Nerimą kelią ir tai, kad didelė dalis dalyvauti tyrime kviestų respondentų nebuvo detaliai susipažinę arba negalėjo kompetentingai pasisakyti vystomojo bendradarbiavimo politikos formavimo ir politikos tematikoje.

TYRIMO REZULTATŲ APIBENDRINIMAS

Tyrime dalyvavo 8 respondentai.

Pagrindiniai tyrimo klausimai:
(1) nevyriausybinių organizacijų veikla ir reikšmė vystomajame bendradarbiavime;
(2) NVO ir politinių institucijų santykis ir bendradarbiavimo formos;
(3) būtini NVO strateginiai žingsniai, norint į vystomąjį bendradarbiavimą atkreipti didesnį politinį dėmesį.

Pagrindinės tyrimui aktualios apklaustųjų politinių veikėjų įžvalgos:

- Pasak apklaustųjų politinių veikėjų, valstybė apskritai neužtikrina pakankamai finansavimo visam nevyriausybiniam sektoriui, ne tik vystomajam bendradarbiavimui ar su juo susijusiomis organizacijomis. Nevyriausybinės organizacijos, neturėdamos adekvataus ir nuolatinio finansavimo, negali pilnavertiškai vykdyti savo veiklų.

- Taip pat pasak jų, Lietuvos nevyriausybinės organizacijos neturi pakankamai žinių, kaip gali daryti įtaką priimamiems politiniams sprendimams, neturi pakankamo supratimo apie visą valstybės politinę sistemą, politinius procesus. Dėl šių priežasčių dažnai jų efektyvumas siekiant savo tikslų būna nedidelis arba politikams iš vis nepastebimas.

TYRIMO REZULTATŲ APIBENDRINIMAS

- Daugelis nevyriausybinių organizacijų yra smarkiai susiskaldžiusios tarpusavyje, neturi vieningos nuomonės ir su jomis tariantis ar kartu priiminėjant sprendimus jos dažnai pateikia prieštaringas nuomones ar rekomendacijas. Tai, pasak apklaustųjų politinių veikėjų, neleidžia sklandžiai bendradarbiauti su nevyriausybinėmis organizacijomis ir kartu priimti sprendimus.

- Bendras NVO „spaudimas“ apklaustiesiems politiniams veikėjams atrodo nepakankamas arba bent jau jų nejaučiamas.

- Apklaustiesiems taip pat trūksta abiejų pusių (politinių institucijų ir NVO) geranoriško bendradarbiavimo, vienas kito išklausymo, draugiškumo.

.

POLITINIŲ VEIKĖJŲ REKOMENDACIJOS

Apklaustieji politiniai veikėjai, kaip viena iš tyrimo klausimo suinteresuotųjų pusių, paklausti pateikė savo rekomendacijas vystomojo bendradarbiavimo nevyriausybinėms organizacijoms, kaip jos gali atkreipti didesnį politinį dėmesį į vystomąjį bendradarbiavimą:

1.

Siekti, visų pirma, didesnio viešumo ir masiškumo – pasiekti visuomenę pasitelkus žiniasklaidą, socialinius tinklus, didelio tiražo dalomąją medžiagą, reklamą. NVO turi didesnį visuomenės pasitikėjimą nei politinės institucijos, turi atrištas rankas (gali, kitaip nei politinės institucijos, sakyti ir rašyti, ką nori), turi daug reikšmingų kanalų, kuriuos gali išnaudoti savo veiklos ir visos tematikos viešumui bei masiškumui didinti.

Pagrindžiančios politinių veikėjų citatos:

Na, iš mano patirties ilgametės, aš sakyčiau, kad neduoti užmiršti apie save. Priminti, kad egzistuojam, dirbam, rodyti rezultatus. [...] Viešumas - taip, svarbiausia.

Kaip atkreipti politikų dėmesį? Per viešumą.

Aš manau, kad esminis dalykas yra vis tik tai viešumas ir viešinimas.

[...] dar vienas dalykas, kurį gal galėtų nevyriausybininkai, kurie užsiima tuo, daryti, tai to daugiau viešumo.

POLITINIŲ VEIKĖJŲ REKOMENDACIJOS

2.

Keisti arba bent jau šiek tiek pakreipti komunikaciją apie vystomąjį bendradarbiavimą viešojoje erdvėje – vystomąjį bendradarbiavimą vaizduoti patraukliai ir transliuoti žinią, kad jis ir jo dėka užsimezgančios partnerystės su užsienio šalimis yra Lietuvai naudinga ir reikalinga.

Pagrindžiančios politinių veikėjų citatos:

Nes dabar, kaip sakant, irgi viešoje erdvėje patraukliai apie vystomąjį bendradarbiavimą nieks nekalba. [...] komunikacijos svertas visuomenei, manau, nevyriausybininkų galėtų būti didesnis ir efektyvesnis negu, pavyzdžiui, valdžios institucijų.

[...] matyt, padėtų (nevyriausybininkai – aut. p.) išaiškinti tą racionalumą, o kodėl verta skirti vystomajam bendradarbiavimui daugiau pinigų.

POLITINIŲ VEIKĖJŲ REKOMENDACIJOS

3.

Artimiau bendradarbiauti su politinėmis partijomis. Nevyriausybinės organizacijos turėtų siekti, kad jų atstovaujamos idėjos ir principai atsidurtų, visų pirma, partijų programose. Taip pat nevyriausybinės organizacijos gali jau dabar atrasti, kad kai kurie aspektai yra labiau atstovaujami vienos, bet ne kitos partijos, - tai sukuria pagrindą bendradarbiavimui su atitinkamomis, organizacijų veikloms palankiomis partijomis.

Pagrindžianti politinio veikėjo citata:

Tai vat aš, reiškia, pasiūlyčiau iš tikrųjų tikrai įdėmiai perskaityti konstituciją, suprasti, kad politika Lietuvoj yra daroma, reiškia, būtent su politinių partijų, visų pirma, dalyvavimu ir jeigu norimas, reiškia, kažkoks sprendimas pasiekti, tai su politinėm partijom būtent reikia kalbėti, reikia stengtis, kad jų siekiami troškimai [...] atsirastų tų politinių partijų, reiškia, vadinkim, programose ir siekiuose ir t.t.

POLITINIŲ VEIKĖJŲ REKOMENDACIJOS

4.

Plėsti vystomojo bendradarbiavimo šalininkų bei veiklų tinklą į daugiau Lietuvos regionų: užmegzti ilgalaikę partnerystę su savivaldybėmis, mažesnėmis kaimų, miestų, regionų bendruomenėmis, jas supažindinti su šia tematika, įgalinti juos patiems savarankiškai vykdyti įvairias vystomojo bendradarbiavimo veiklas. Didesnio skaičiaus bendruomenių įtraukimas į vystomojo bendradarbiavimo veiklas leis lengviau pasiekti „paprastą žmogų“, jį su vystomuoju bendradarbiavimu supažindinti per praktinį patyrimą.

Pagrindžiančios politinių veikėjų citatos:

Jeigu mes, tarkim, visuose miestuose, miesteliuose, rajonų, miestų, didžiųjų miestų rajonuose, rajonėliuose turėsim, reiškia, kažkokias tai veikiančias bendruomenes, kurios tarpusavy sugebės bendradarbiaut, siūlyti tiem patiem biurokratam gerus sprendimus, kad, reiškia, kažkas tai tobulėtų ar gerėtų.

[...] bet, pavyzdžiui, žmogui, kuris gyvena [...] jam nebus jokio poveikio. Bet jeigu jis būtų įtrauktas į tai kaip nors, jeigu jis būtų pasiektas, pavyzdžiui, per praktikas, per daug masiškesnius renginius, tada būtų visai kitaip.

[...] būtų prasminga ir reikalinga, kad VBP atstovai rastų būdų, kaip integruoti, įtraukti į šiuos procesus miestų, rajonų savivaldybes, kurios į panašias platformas ir NVO žiūri tik kaip į visuomenininkų veiklos lauką.

POLITINIŲ VEIKĖJŲ REKOMENDACIJOS

5.

Į skėtines organizacijas, dirbančias su vystomuoju bendradarbiavimu, įtraukti daugiau narių ir pritraukti profsąjungų. Potencialūs nariai gali būti ne tik tiesiogiai su vystomuoju bendradarbiavimu dirbančios organizacijos, bet ir tos, kurios jei ne tiesiogiai, tai bent idėjiškai palaiko vystomojo bendradarbiavimo politiką, taip pat kitos sąlyginai netikėtos žmonių grupės. Tokiu būdu būtų pasiekta ir įgalinta tik dar didesnė dalis visuomenės, užtikrinamas didesnis skėtinių organizacijų akiratis ir masiškumas.

Pagrindžianti politinio veikėjo citata:

Į koaliciją turi būti įtraukti visi, iš esmės visi, kas gali vystomajam bendradarbiavimui pritarti vien dėl to, kad jų vertybinės nuostatos yra humanistinės, [...] turi domėtis santykiu su pasauliu, bet nebūtinai tai (vystomasis bendradarbiavimas - aut. p.) pagrindinė jų veiklos kryptis. [...] ten turėtų atsirasti profesinės sąjungos, kas be ko.

6.

Nevyriausybinėms organizacijoms megzti artimesnius ryšius su verslo sektoriumi, vystomojo bendradarbiavimo šalyse vystyti veiklas verslų jau nutiestais ir pažįstamais kanalais, užtikrinti verslininkų finansinę paramą su tuo dirbančioms nevyriausybinėms organizacijomis.

KITOS TYRIMO METU SUFORMULUOTOS REKOMENDACIJOS

1.

Tyrimo metu įvertinus tai, jog tik nedidelis procentas (apie 16%) dalyvavimui tyrime kviestų politikų sutiko komentuoti vystomojo bendradarbiavimo temą, o dalis atsakiusiųjų, paaiškėjo, ne visai suprato / žinojo, kas yra vystomasis bendradarbiavimas, - nevyriausybinėms organizacijoms rekomenduotina formuoti naują (jei dar neturi) savo veiklos kryptį, kuria būtų siekiama vystomojo bendradarbiavimo tematika šviesti ir informuoti Seimo narius, kitas politines institucijas ir politinius veikėjus.

2.

Išryškinti tarptautinių įsipareigojimų laikymosi svarbą. Nevyriausybinės organizacijos turi nebūtinai sudominti politikus vystomojo bendradarbiavimo tematika, bet pabrėžti valstybės prisiimtą atsakomybę vykdyti tarptautinius įsipareigojimus, diktuojančius daugiau Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo veiklų ir didesnio finansavimo reikmę. Tad su vystomuoju bendradarbiavimu dirbančios nevyriausybinės organizacijos turėtų pačios gerai susipažinti su aktualiais šiam klausimui Lietuvos tarptautiniais įsipareigojimais ir savo veikloje bei komunikacijoje naudoti tokį diskursą, skatinantį valstybines institucijas šių įsipareigojimų laikytis.

VYSTOMOJO BENDRADARBIAVIMO PLATFORMOS REKOMENDACIJOS

Piliečiai, nevyriausybinės organizacijos bei pilietiniai judėjimai viešojoje erdvėje gali išsakyti temas ir nuomones, kurias laiko svarbiomis. Būtent per šį procesą pilietinė visuomenė gali paveikti politinę darbotvarkę ir įtakoti politinius sprendimus ar aktualizuoti politinių įsipareigojimų (ne)vykdymą. Viešojoje sferoje daugiausia tarpininkaujama per žiniasklaidos ir socialinės medijos kanalus ir tai sudaro sąlygas politikos formuotojų, NVO ir piliečių sąveikai. Taigi, nors politinis sprendimas galiausiai priimamas politinėje sistemoje, politikai greičiausiai domėsis ir atkreips dėmesį į visuomenės ar NVO poziciją, pareiškimus ir ypatingai tyrimais ar analizėmis paremtus siūlymus.

Dažnai pilietinės visuomenės veikėjai, tokie kaip nevyriausybinės organizacijos, neturi didelių finansinių arba žmogiškųjų išteklių politikos formavimo ar advokacijos veikloms ir todėl remiasi viešųjų ryšių veikla kaip savo interesų gynimo priemone.

Visuomenės dalyvavimas yra vertingas, tačiau pats savaime neįtakos efektyvesnio politikos formavimo. Norėdami, kad dalyvavimo procesas būtų prasmingas, turime sukurti platformą, kurioje skirtingi dalyviai galėtų pasidalinti savo nuomonėmis, iššūkiais ir vertybėmis bei pasiekti bendrą supratimą, kaip tęsti bet kokį procesą. Dalyvavimo procesai gali atnešti daug naudos tiek politikos formuotojams, tiek visuomenei, o NVO gali tapti svarbus žinių, informacijos ir mobilizacijos šaltinis, o ne kliūtis ar subjektas, kuris „primeta savo nuomonę“.

VYSTOMOJO BENDRADARBIAVIMO PLATFORMOS REKOMENDACIJOS

1. Siekiant efektyvios advokacijos svarbu parengti ir adaptuoti siunčiamą „žinutę“. Dažnai advokacijos kampanijos orientuojasi į viešąją erdvę ir socialinius tinklus, žiniasklaidą taip tiesiogiai neįtraukiant politikos formuotojų ir veikėjų.

2. NVO, dirbančios vystomojo bendradarbiavimo srityje, turėtų įvertinti advokacijos kampanijos ilgalaikius ir sistematinius tikslus. Planuojant advokacijos kampaniją raginame kreiptis ir į skėtines / nacionalines organizacijas, kurios jums padėtų sustiprinti advokacijos žinutės matomumą.

3. Strateginis planavimas yra sisteminis požiūris, kuris padeda kitiems suprasti, ko siekiama, kokie yra planai ir kaip kiti gali įsitraukti ar prisidėti. Nepamirškite advokacijos žinutėse, jei taikoma, paminėti kaip ir kokia grupė gali prisidėti bei vis pabrėžti „vystomojo bendradarbiavimo” sąvoką visuomenės ir tikslinių grupių žinojimo stiprinimui.

VYSTOMOJO BENDRADARBIAVIMO PLATFORMOS REKOMENDACIJOS

4. Advokacijos kampanijos žinutės turėtų būti pritaikytos skirtingoms auditorijoms ir adaptuotos.

5. NVO savo veikla daro įtaką procesų plėtrai ir skatina tarptautinius ir vietinius elgesio standartus. Nepamirškite, kad etiška komunikacija lygiavertiškai su visais partneriais yra, visų pirma, ir nevyriausybinio sektoriaus elgesio standarto pristatymas. Rekomenduojama išlaikyti šį standartą tiek socialinių medijų kampanijose, tiek vidinėje ir išorinėje komunikacijoje.

6. Bendras termino „vystomasis bendradarbiavimas“ nežinojimas ir politikos formuotojų ir visuomenės tarpe kelia susirūpinimą. Nuoseklus ir sistemingas termino vartojimas advokacijos ir politikos formavimo žinutėse, manome, ženkliai sustiprintų supratimą.

VYSTOMOJO BENDRADARBIAVIMO PLATFORMOS REKOMENDACIJOS

7. Formuojant vystomojo bendradarbiavimo žinutes ir kampanijas, kviečiame atkreipti dėmesį į etiškos komunikacijos rekomendacijas:

- Vystomojo bendradarbiavimo komunikacijos gidas: pasaulio ir Lietuvos praktikos (NNVBO Platforma, Kaluinaitė, J., Steikūnaitė, G., 2018) - http://vbplatforma.org/LT/biblioteka/531

- Vystomojo bendradarbiavimo komunikacijos gairės (Kurk Lietuvai) http://vbplatforma.org/LT/biblioteka/540Iliustruotas

- Dochas elgesio ir komunikacijos gidas (Dochas) http://vbplatforma.org/LT/biblioteka/541

Jei turite klausimų ar pastebėjimų - rašykite
justina@vbplatforma.org arba
dominyka.nachajute@vbplatforma.org

www.vbplatforma.org

Nacionalinė
Nevyriausybinių
Vystomojo
Bendradarbiavimo
Organizacijų
Platforma

esfa
EUROPOS
SOCIALINIO
FONDO
AGENTŪRA

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa